

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Bíráló Bizottság javaslatára
Műemlékvédelmi Citrom-díjban részesítette

az építetői Pro Architectura díjjal kitüntetett Füzér felső várát

A hajdan jelentős műemléki értéket képviselt Füzéri vár kiépítése önmaga emlékművévé nemcsak örökségvédelmi szakmai körökben, de valószínűleg azon kívül is kellemetlen iskolapéldává vált. Ugyanis a helyi érdekeket rövidtávon bizonyára szolgáló, és sunyin a műemlékvédelemre hivatkozó, ám annak elveit semmibe vevő átgondolatlan át- és kiépítés, turisztikainak mondott fejlesztésről van szó. A műemlékek, az épített örökség értékeinek megőrzése iránt elkötelezett szakma arculcsapásaként hatott a hír, hogy ez a több éve tartó – amúgy valóban nagyszabású! –, de a műemlék-helyreállítás nemzetközi elveinek és követelménynek, a hazai gyakorlatnak fittyet hányó fejlesztési program „építetői kategóriában” Pro Architectura elismerésben részesült.

A díjat odaítélő indoklás önkényesen kiemelt, de nagyon is jellemző mondata szerint „*Az elkészült felújítás igazi turisztikai látványosság, egyben identitásunk és nemzeti közösségi tudatunk értékes és méltó bástyája.*”

A történeti jelmezbe bújtatott, illúziót keltő önmegvalósítás építési nyersanyaggá degradálta a fizikai valóságában fennmaradt egykori vár-együttes maradványait, azaz **a törvényben rögzített kötelezettség szerint megőrzendő műemléket**. Nem kétséges, hogy elsősorban vélt analógiák alapján, az egyébként régészeti fel sem tárt helyszínen nem műemlék-helyreállítás történt, hanem egy új, 21. századi, historizáló vár felépítése. Mindez ott, ahol az eredeti vár áll(ott), ez azt jelenti, hogy eltűnt egy pótolhatatlan műemlékünk. Az új várpótlék eltüntette az egykorit. Az ablakok új keletű mérművei a Miskolc-avasi templom alapján készültek, az oltár a kisszebeni szárnyas oltár átalakított, rontott szerkesztésű, azaz hiteltelen másolata. Az új falfestés van, ahol Árva várának azt a **díszítését** másolja ide „középkoriként”, amelyet a 19. század második felében festett Maximilian Mann, müncheni festő. Így aztán az ő Árva-várai dekorációjának a visszaidézni szándékozott magyar középkorba másolását az utánérzés utánérzésének minősíthetjük. **Füzér így a historizmus idején kiépített Kreuzenstein várához lett hasonlatos, ahol a részletek különböző, eredeti történeti épületekből származnak. Füzér esetében viszont az átvett részletek sem nem eredetiek, sem nem hiteles másolatok.** Ez lenne „*identitásunk és nemzeti közösségi tudatunk értékes és méltó bástyája?*”

Egy előkerült, de nem azonosítható helyű és funkciójú részletre hivatkozva a kápolna tetőidoma is megváltozott: eddig egyértelműen elvált a régi az újtól, a falazat a kontyolt tetőtől, az új, feltételezések alapján felépített oromfalak ezt elkendőzik. A kápolna tere hitelesnek fogadható el, miközben az eredeti részeket a sok új kiegészítés, berendezés, kifestés zavarja, takarja, hitelteleníti, elnyomva, és sokszor felülírva azokat. Ez lenne „*identitásunk és nemzeti közösségi tudatunk értékes és méltó bástyája?*”

Műemlékvédelem és főleg: műemlékhelyreállítás, fenntartható és fenntartó használatba állítás, nincs az eredeti alkotást és történeti hitelességet tisztelő, hozzáértő ugyanakkor alázatos mai építészet nélkül. Felelős gondolkodással semmilyen szempontból nem állítható még építetői példának sem a meglévő értékeket hiteltelen, de hitelesnek láttató pótlékra cserélő, ezért műemléki, értékmegőrzési szempontból elfogadhatatlan kiépítés, amely történelmi korát semmi mással nem helyettesíthető dokumentumként képviselő műemléket semmisít meg mai korunk illúziója szerinti szétépítéssel.

Természetesen nem zárható ki annak az esélye, hogy egyszer ez az elkészült felújítás, minden megtévesztő eleme ellenére turisztikai látványosságként sikeres lehet, de attól még biztosan soha nem lesz, mert nem is lehet, „*identitásunk és nemzeti közösségi tudatunk értékes és méltó bástyája.*”

Tévedés, esetleg szándékos félremagyarázás lehet csupán a meglévő értékek megőrzésének elsődlegességét hirdető úgynevezett „ortodox műemlékesek” és az eladható műemléki terméket

létrehozó „kreatív építészek” szembeállítás napjainkban, amikor a műemlékvédelem nemzetközi és hazai elvei és gyakorlata számára általánosan elfogadott és követendő az integrált szemlélet alkalmazása, azaz az értékmegőrzés és a fejlesztés összehangolása. Addig viszont nem várható műemlékvédelmünk, a műemlékhelyreállítási szemlélet kiegyensúlyozott eredményeket létrehozó megújulása, amíg történeti értékeket megsemmisítő építészeti „megújító” kiépítést állítják példának az alkotók elé. Az építészet és a műemlékvédelem közös felelősségére hívja fel a figyelmet az ICOMOS MNB, amikor Citrom-díjjal illeti az építetői Pro Architectura díjjal kitüntetett Füzér 21. századi rekonstrukciós **hamisítványként újjáépített** felső várát.